

สันติวิธี มุมมองความหมายของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Peaceful Means: Perspectives of Meaning Among Young People in The Three Southern Border Provinces

ศันสนีย์ จันทร์อานุภาพ (Sansanee Chanarnupap)^{1*}

ธีรพร ศรประสิทธิ์ (Teeraporn Somprasit)¹

ปาริฉัตร ตู่ดำ (Parichat Toodam)¹

สุทธิพร บุญมาก (Suttiporn Boonmak)¹

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง สันติวิธี มุมมองความหมายของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวัตถุประสงค์ที่จะพรรณนาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อแนวคิด "สันติวิธี" ในประเด็นต่างๆ เช่น ทัศนคติต่อความหมายสันติภาพ ทัศนคติต่อสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ทัศนคติต่อสันติวิธีในการดำเนินชีวิต ทัศนคติต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นต้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เยาวชนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เยาวชนจากจังหวัดปัตตานี 120 คน จังหวัดยะลา 120 คน และจังหวัดนราธิวาส 120 คน รวมทั้งสิ้น 360 คน เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2548 ถึง พฤษภาคม 2549 ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่า "สันติภาพ คือ การไม่ใช้ความรุนแรงในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ รวมไปถึงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติด้วย" และแม้เยาวชนเกือบทั้งหมดจะสนับสนุนการใช้สันติวิธีไม่ว่าจะเป็นสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือในการดำเนินชีวิตทุกด้าน แต่เยาวชนกว่ากึ่งหนึ่งยังเชื่อว่า "การปราศจากความรุนแรงในสังคมนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้" เยาวชนยังยอมรับเหตุผลบางประการที่อาจนำความรุนแรงมาใช้ได้

Abstract

Peaceful means: perspectives of meaning among young people in the three Southern border provinces aims at describing young people's attitudes toward ideas of peaceful means as follows: the meaning of peace, peaceful means for problem solution, peaceful means in the conduct of life, and cultural diversity. The research method was participatory action research (PAR). The population within the scope of the study consisted of 360 young people, 120 each from Pattani, Yala, and Narathiwat Provinces. The results of this study as follows: most of the young people agreed to this meaning of peace: "Peace means no use of violence in relations between humans, including those of natural surroundings.", most of the young people were in favor of peaceful means either for problem solution or for the conduct of life but they believed that It is impossible for the society to be free of violence. They were not dead set against the use of violence but rather accepted it in some cases.

คำสำคัญ: สันติภาพ สันติวิธี ความรุนแรง

Keywords: peace, peaceful, violence

¹อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*corresponding author, e-mail: sansaneebee@hotmail.com

บทนำ

เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและดำเนินมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ (รติยา, 2544) และแม้ทางการจะพยายามดำเนินมาตรการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว แต่เหตุการณ์ความไม่สงบก็ยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่ (พจนา และคณะ, 2548) ดังที่ทราบกัน ไม่ว่าจะเป็น “เหตุการณ์บุกปล้นปืน” อย่างออกอาจในฐานะปฏิบัติการทักษิณพัฒนาที่ 34 กองพันทหารพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ บ้านปีเหล็ง ตำบลมะรือโบออก อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส “เหตุการณ์กรือเซะ” อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี “เหตุการณ์ตากใบ” อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส “เหตุการณ์สังหารนาวิกโยธิน” ที่บ้านตันหยงลิมอ อำเภอรแง จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น เหตุการณ์ความไม่สงบเหล่านี้ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านรวมถึงเด็ก ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด อาทิ เกิดความหวาดระแวงกันเองไม่รู้ว่าใครเป็นใคร บ้างต้องกลับบ้านเร็ว ไม่กล้าออกนอกบ้านเวลากลางคืน บ้างไม่กล้าออกกรีดยางก่อนฟ้าสว่าง งานแต่งงานจัดเลี้ยงมือกลางวันแทนมือเย็น คนออกมาลอยกระทงในเทศกาลวันลอยกระทงกันตั้งแต่ก่อนดวงอาทิตย์จะตกดิน เด็ก ๆ บางคนเห็นพ่อแม่พกปืนติดตัว เด็กบางคนถูกส่งให้ไปเรียนนอกพื้นที่ และบางครอบครัวถึงกับหยุดประกอบอาชีพและย้ายไปอยู่พื้นที่อื่น

เหตุการณ์ความไม่สงบในลักษณะที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น หากแต่ยังเกิดขึ้นในอีกหลายประเทศทั่วโลกด้วยความรุนแรงของการเมืองชาติพันธุ์ ลัทธิชาติพันธุ์นิยม และลัทธิชาตินิยม ผนวกกับความรุนแรงจากการกระทำของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการปราบปรามผู้ก่อการร้ายเพื่อพิทักษ์ระเบียบโลกใหม่ซึ่งใช้ความรุนแรงดุจกัน (ฐิรุฒิ, 2548) ลุดเกอร์ เปรียส (Pries อ้างในฐิรุฒิ, 2548) อธิบายว่า โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ทำให้พื้นที่ทางสังคมกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

ไม่สวมทับกันสนิท เพราะพื้นที่ทางสังคมได้กลายเป็น “พื้นที่ทางสังคมข้ามพรมแดน” (transnational social spaces) พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ได้กลายเป็นท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย (multi-localities/pluri-localities) และท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น (translocalities) ซึ่งแสดงถึงการไม่สวมทับระหว่างพื้นที่ทางสังคมกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์มิได้สัมพันธ์กับพื้นที่ทางสังคม หากแต่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์หนึ่ง ๆ คือ กองรวมของพื้นที่ทางสังคมที่หลากหลายและพื้นที่ทางสังคมที่หลากหลายในพื้นที่ภูมิศาสตร์เดียว ไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กันอย่างเข้มข้น โดยพื้นที่ทางสังคมดังกล่าวอาจมีความสัมพันธ์อย่างเข้มข้นและเหนียวแน่นกับพื้นที่ทางสังคมที่อยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อื่น จนทำให้เกิดพื้นที่ทางสังคมเดียวที่ครอบคลุมพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หลายพื้นที่ที่อยู่ห่างกัน เหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏแพร่หลายในปลายศตวรรษที่ 20 การกองรวมกันในพื้นที่ภูมิศาสตร์เดียวและไม่สัมพันธ์กันและไม่รู้จักกันอย่างลึกซึ้งของพื้นที่ทางสังคมที่หลากหลายคือ จุดเปราะบางของความรุนแรง เพราะหมายถึงการนำสิ่งแปลกหน้า ความสัมพันธ์แปลกหน้า คนแปลกหน้า ชาติพันธุ์มาอยู่ในที่เดียวกัน การมีความสัมพันธ์กับข้างนอกมากกว่าสัมพันธ์ภายในของพื้นที่ทางสังคมคือ กระบวนการสร้างความไม่มั่นคงและเพิ่มความไม่มั่นคงของอัตลักษณ์ในพื้นที่ท้องถิ่น และเป็นเงื่อนไขสำคัญของการก่อเกิดความรุนแรงที่กระทำต่อเพื่อนบ้าน คนข้างบ้าน หรือคนที่คุ้นเคยกันมาก่อน ในแง่นี้โลกาภิวัตน์จึงเป็นกระบวนการที่สร้างปัญหา สร้างความขัดแย้ง และระเบิดความขัดแย้งเข้าไปในท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากรัฐชาติต้องการให้พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของตนเป็นพื้นที่แห่งความเป็นหนึ่งเดียว มั่นคง ไม่อาจแบ่งแยกได้ สำรองตรวจสอบได้ กำหนดและดำเนินนโยบายได้ มีระเบียบวินัย มีความภักดีที่เป็นหนึ่งเดียว ศักดิ์สิทธิ์ และบริสุทธิ์ ดังนั้น ชาติพันธุ์แปลกหน้า การสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่าง การสร้างเครือข่ายท้องถิ่นข้ามท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งท้าทายกฎระเบียบแห่งรัฐชาติ และเป็นอันตรายต่ออำนาจอธิปไตย ดินแดน และความชอบธรรมตามแบบฉบับ

ของรัฐบาล อัตลักษณ์แปลกหน้าเหล่านี้จึงจำต้องเผชิญหรือปะทะกับอคติและความรุนแรงที่กระทำโดยรัฐ

ความจริงในเรื่องนี้ไม่ได้ถูกนิ่งนอนใจ ผู้คนจำนวนไม่น้อยเชื่อว่าความรุนแรงอันเป็นผลจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ เหล่าผู้คนที่หมั่นเปื้อนกับความไร้สาระของความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์ด้วยกันสูงจอมจนได้ พวกเขาจึงพร้อมใจกันลุกขึ้นแสวงหาสันติภาพโดยทำทฤษฎีเกณฑ์ศีลธรรมและโลกทัศน์ของผู้มีอำนาจในสังคม กระบวนทัศน์เก่าที่ยึดเอาเอกภาพหนึ่งเดียว (unity is uniformity) ถูกให้คุณค่าว่าหมดความสามารถที่จะใช้อธิบายหรือแก้ไขวิกฤตของสังคมสมัยใหม่ได้ และเหตุผลความชอบธรรมแห่งการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาก็ถูกตั้งคำถามอย่างหนักว่าไม่ถูกต้องเหมาะสมอีกต่อไป เหล่านี้กลายเป็นพลังเคลื่อนไหวทำให้กระบวนทัศน์ใหม่ถูกสร้างขึ้นแทนที่ (paradigm shift) เป็นกระบวนทัศน์แห่งการยอมรับว่าโลกเรามีความแตกต่างหลากหลาย ไม่เพียงเท่านั้นยังยอมรับอีกด้วยว่า ในความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้น แต่ละส่วนมีความเท่าเทียมกัน (เกรียงศักดิ์, 2542) กระบวนทัศน์ใหม่ก่อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพขึ้นหลายรูปแบบในหลายส่วนของโลก เช่น ขบวนการด้านศาสนาและสันติภาพ ขบวนการเชิงมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน ขบวนการร่วมมือเชิงพัฒนา เป็นต้น ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพเหล่านี้ มุ่งชักจูงให้ผู้คนเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน และร่วมมือช่วยเหลือกันสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่กันและกันอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีสันติภาพ (ชัยวัฒน์, 2528) ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพต่างๆ กำลังเชื่อมเข้าหากันโดยยกการต่อสู้ขึ้นสู่ระดับโลก ไม่ได้จำกัดตัวเฉพาะประเด็นปัญหาใดหรือแค่ในสังคมใดอีกต่อไป แต่มีเป้าหมายอยู่ที่การแสวงหาหนทางเพื่อยุติสงครามและสกัดกั้นหรือลดความรุนแรงระหว่างมนุษย์ลงให้มากที่สุด ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะหลอมรวมเป็นกลุ่มเดียวภายใต้แนวทางเดียว ตรงข้ามกลับมีลักษณะเป็นเครือข่ายของกลุ่ม

ปัญหาหลากหลายที่มีจุดร่วมกันเพียงเรื่องเดียวนั้นคือสันติภาพเพื่อมวลมนุษยชาติ (นันทวัฒน์, 2548)

“สันติวิธี” เป็นความพยายามหนึ่งในการต่อต้านสงครามและความรุนแรง สันติวิธีเชื่อว่ามนุษย์นั้นมีเหตุผล สามารถเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติได้ ส่วนสงครามและการใช้ความรุนแรงนั้นเกิดจากความเข้าใจผิด ความเขลา ความกลัว และเชื่อว่าการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถทำให้คนมีความเป็นมนุษย์ คือมีเหตุผล มีความเข้าใจอันดี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบได้ (ชัยวัฒน์, 2539) จากที่กล่าวข้างต้นจึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาและนำแนวคิด “สันติวิธี” มาใช้ในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคม วัฒนธรรม ป้องกันและบรรเทาการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉพาะเมื่อปรากฏว่ามีเยาวชนหลายกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติการใช้ความรุนแรงในหลายเหตุการณ์ จนสังคมเกิดการตั้งคำถามกันอย่างกว้างขวางว่า เกิดอะไรขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ และไม่ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเกิดขึ้นด้วยเหตุผลใดก็ตาม หากแต่สิ่งที่อยู่ในความคาดหวังของผู้คนจำนวนมากนั้นก็คือการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาของฝ่ายต่างๆ และสนับสนุนให้ความสงบสุขเกิดขึ้นจากการใช้สันติวิธีเท่านั้น และการผลักดันสันติวิธีในฐานะเป็นทางเลือกหลักของการสร้างสังคมสมานฉันท์นั้น จำเป็นต้องวางอยู่บนความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นว่า ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมมีทัศนคติหรือมุมมองอย่างไรต่อการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเชื่อในแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบใด โครงการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาทัศนคติหรือมุมมองของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นศึกษาทัศนคติหรือมุมมองของกลุ่มเยาวชนที่มีต่อสันติภาพ สันติวิธี ความขัดแย้ง และความรุนแรง ตลอดจนศึกษาทัศนคติของเยาวชนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน

ประเภทต่างๆ ในสังคม ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับเยาวชนเพื่อให้เยาวชนมีความพร้อมมากขึ้นในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อไป

วิธีการศึกษา

โครงการวิจัย สันติวิธีมุมมองความหมายของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ได้รับความสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในที่นี้เป็น การผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในแง่ของระเบียบวิธีการวิจัยจะไม่ยึดติดรูปแบบอันเป็นมาตรฐานใดๆ การรวบรวมข้อมูลกระทำในหลายๆ รูปแบบเพื่อป้องกันอคติหรือความลำเอียง (bias) ทั้ง การเข้าสนาม การสังเกตการณ์ การปฏิสังสรรค์กับ ประชากร การสร้างความสัมพันธ์ การประชุม การสนทนา ในลักษณะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน ข่าวดูสองทาง ตลอดจนยังมีการเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์แบบองค์รวม ตลอดทุกขั้นตอนของ กระบวนการวิจัยจะคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วน ใช้ประโยชน์การวิจัยระหว่างนักวิจัย เยาวชน และโรงเรียน เป็นสำคัญ แบบของการวิจัย (research design) กำหนด ให้เยาวชนไม่ได้เป็นเพียงประชากรที่ถูกวิจัยเท่านั้น หากแต่ยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เป็นผู้ร่วมในการกระทำ วิจัยด้วย ทั้งนี้ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของเยาวชน ดึงศักยภาพของเยาวชนที่มีอยู่ออกมาใช้ในทางสร้างสรรค์ เยาวชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อเยาวชนเกิด การพัฒนาตนเอง ยอมรับตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงการพัฒนา นอกจากนี้แบบของการวิจัยยังเอื้อให้เกิด เครือข่ายทางสังคม (social network) ท่ามกลางเยาวชน และโรงเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย

ประชากรผู้ให้ข้อมูล (Key informant) เยาวชนผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้มีสองส่วนสำคัญ ได้แก่ เยาวชนส่วนแรกเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยสุ่มเลือกสถานศึกษา จากแต่ละเขตการศึกษา รวม 6 เขตการศึกษาๆ ละ 1 โรงเรียน รวม 6 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนคัดเลือกเยาวชน ซึ่งมีลักษณะเป็นผู้นำ เช่น เป็นประธานหรือกรรมการ นักเรียน เป็นนักกีฬา บุตรหลานผู้นำชุมชน บุตรหลาน ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น ครอบคลุมทั้งเยาวชนเพศชาย และหญิง ทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม โรงเรียนละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน เข้าร่วมโครงการฯ

ส่วนที่สองเป็นเด็กและเยาวชนเครือข่ายที่เข้าร่วม กิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน กิจกรรม วรรณคดีปฏิเสธค่านิยมการใช้ความรุนแรงและส่งเสริม ค่านิยมการใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิตจำนวน 240 คน รวมเยาวชนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 360 คน จำแนกเป็นเยาวชน จากจังหวัดปัตตานี 120 คน จังหวัดยะลา 120 คน และ จังหวัดนราธิวาส 120 คน ใช้เวลาในการเก็บรวบรวม ข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2548 ถึงเดือนพฤษภาคม 2549 มูลเหตุที่เลือกเยาวชนเหล่านี้เป็นประชากร เป้าหมายเนื่องจากอยู่ในช่วงวัยที่ได้สั่งสมประสบการณ์ ชีวิตพอสมควร ดำเนินชีวิตท่ามกลางความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถพูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ และเป็นกลุ่มที่ควร ได้รับการเตรียมพร้อมก่อนจบการศึกษาไปอยู่ในส่วน ต่างๆ ของสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิค A-I-C

โครงการวิจัยนี้ คณะวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิค A-I-C ดังนี้ (ตารางที่ 1)

1. ก่อนเริ่มขั้นตอนใด ๆ คณะวิจัยจำเป็นต้อง ทำการเตรียมคนให้มีความพร้อมเสียก่อน ขั้นตอนการ เตรียมคนเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะหากคณะวิจัย ไม่สามารถบูรณาการตนเองเข้ากับเยาวชน ไม่สามารถ

สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของโครงการได้ ก็จะเป็นการยากที่จะก้าวไปสู่ขั้นตอนต่อไปซึ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของเยาวชนและทางโรงเรียน

1.1 การเตรียมเยาวชน 120 คนจาก 6 โรงเรียนที่ได้รับการสุ่มเลือกจากเขตการศึกษาฯ ละ 1 โรงเรียน โดยก่อนจะเริ่มขั้นตอนระดมความคิด คณะวิจัยและนิสิตช่วยงานจะใช้เวลาค่อนข้างมากในการสร้างสัมพันธภาพกับเยาวชนผู้ให้ข้อมูล มีการจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม เพื่อให้เยาวชนรู้จักและสนิทสนมกันเองสนิทสนมกับคณะวิจัยและนิสิตช่วยงาน ทะลายนกำแพงความเหนียวอาย การไว้ท่า ทะลายนบรรยากาศการจับกลุ่มเฉพาะแต่เยาวชนที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน โดยให้เยาวชนรู้สึกถึงความเป็นเพื่อน เป็นมิตรและจริงใจ เพื่อเยาวชนจะกล้าเปิดเผยข้อเท็จจริง กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังเตรียมเยาวชนให้เห็นความสำคัญของการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เห็นคุณค่าของมนุษย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นกันและกัน ทำให้เยาวชนปรับเปลี่ยนทัศนคติในการมองคุณค่าและศักดิ์ศรีในตนเองมากขึ้น ในการนี้เพื่อให้การระดมความคิดของเยาวชนเป็นไปได้อย่างทั่วถึง คณะวิจัยจึงแบ่งจัดการประชุมอภิปรายระดมความคิดออกเป็น 2 ครั้ง ในแต่ละครั้งจะมีเยาวชนจาก 3 จังหวัดฯ ละ 1 เขตการศึกษาฯ ละ 1 โรงเรียน ๆ ละ 20 คน รวมครั้งละ 60 คนเข้าร่วมประชุม

1.2 การเตรียมคณะวิจัยและนิสิตช่วยงานก่อนจัดการประชุมระดมความคิด คณะวิจัยและนิสิตช่วยงานต้องเตรียมตัวเองให้มีความรู้ที่เกี่ยวกับสันติภาพ ความขัดแย้ง ความรุนแรงและสันติวิธี ตลอดจนเรียนรู้หลักในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เข้าถึงภายในจิตใจของเยาวชน คณะวิจัยและนิสิตช่วยงานจะต้องตระหนักอยู่เสมอที่จะไม่แทรกแซงหรือชี้นำความคิดของเยาวชน หากแต่รับฟังข้อมูลความคิดเห็นของเยาวชนเป็นหลัก บทบาทหน้าที่ของคณะวิจัยและนิสิตช่วยงานคือการกระตุ้นให้เยาวชนเกิดแนวคิดในการพัฒนาทั้งตนเองและสังคม และคอยสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ

1.3 การเตรียมอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้ในการส่งเยาวชนเข้าร่วมโครงการ ทางโรงเรียนจะมอบหมายครู/อาจารย์บางท่านให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประสานงานต่างๆ ติดตามเยาวชนเข้าสังเกตการณ์การประชุมระดมความคิด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้กับเยาวชนในการจัดกิจกรรมเชิงการพัฒนาในโรงเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาจะเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองดี โดยให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นผลงานของเยาวชนเป็นสำคัญ

2. การอภิปรายระดมความคิดในกระบวนการ A-I-C ในที่นี้จะทำการแบ่งเยาวชนผู้เข้าร่วมประชุม ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละ 8-10 คน แบบคณะโรงเรียน โดยในแต่ละกลุ่มจะมีทั้งเยาวชนเพศหญิงและเพศชาย มีทั้งเยาวชนที่นับถือพุทธและอิสลาม

3. A-I-C ย่อมาจากคำเหล่านี้ คือ

A = Appreciation

I = Influence

C = Control

ซึ่งกระบวนการอภิปรายระดมความคิดด้วยเทคนิค A-I-C ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

3.1 ขั้นตอน A เป็นช่วงที่เยาวชนทุกคนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนอย่างเท่าเทียมปราศจากการแบ่งพรรคพวก ทุกคนมีโอกาสใช้ข้อเท็จจริงเหตุผล ความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกในลักษณะที่เป็นจริง รับฟัง รับรู้ เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเยาวชนคนอื่นอย่างเป็นประชาธิปไตยด้วยบรรยากาศที่เป็นมิตร เมื่อทุกคนได้แสดงออกและได้รับการยอมรับ จะมีความรู้สึกดี อบอุ่น และเกิด “พลังร่วม” ขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วมประชุมด้วยกัน การระดมความคิดในช่วง Appreciation แบ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการออกเป็นสองภาค ได้แก่ ภาคแรกเป็นการประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งความรุนแรงที่มักพบในสังคม โรงเรียน และในบ้าน ประเมินสถานการณ์ช่องว่างระหว่างวัย ระหว่างเพศ และระหว่างศาสนา ตลอดจน

เหตุผลที่คนเราใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ภาคสอง เป็นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) เกี่ยวกับสังคมที่พึงปรารถนา เป็นการสร้างภาพจากจินตนาการ (shared ideal) ถึงสังคมสมานฉันท์ โดยใช้วิธีวาดภาพเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแสดงความคิดเห็น ซึ่งการวาดภาพนี้สามารถสื่อความหมายได้รวดเร็ว เป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการพูดคุยได้ดี เหมาะที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับช่วงเริ่มกิจกรรม

3.2 ขั้นตอน I เป็นช่วงที่เยาวชนใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่ ช่วยกันกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะบรรลุเป้าหมายที่เป็นความสำเร็จ การระดมความคิดในช่วง Influence นี้แบ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการออกเป็นสองภาค ได้แก่ ภาคแรก เยาวชนร่วมกันคิดแนวทางการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวทางการหักล้างเหตุผลข้ออ้างการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และแสวงหาระบบคิดแบบใหม่ร่วมกัน เป็นเหตุผลที่คนเราควรหันมาใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา เมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้ว จะนำวิธีการที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะพิจารณา ร่วมกัน และจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง ภาคสอง เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์พิจารณาว่าโครงการและกิจกรรมใดในเชิงการพัฒนาที่มีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ดำเนินการร่วมกัน เมื่อได้ข้อสรุปแล้ว เยาวชนจึงช่วยกันเขียนรายละเอียดโครงการ ในการระดมความคิดขั้นตอนนี้เป็นเสมือนการสร้างข้อผูกพันให้กับเยาวชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติหรือดำเนินโครงการเชิงพัฒนาจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยเยาวชนผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนได้เห็นชอบร่วมกันว่ากิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน กิจกรรมรณรงค์ปฏิเสธค่านิยมการใช้ความรุนแรงและส่งเสริมค่านิยมการใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิตในกลุ่มเด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของเยาวชนและผู้เกี่ยวข้อง จึงร่วมกันวางแผนปฏิบัติการและดำเนินกิจกรรม

(กิจกรรมเชิงการพัฒนาดังกล่าวมีสาระสำคัญและแนวทางการดำเนินงานสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับโครงการวิจัยฯ)

3.3 ขั้นตอน C เป็นช่วงที่เยาวชนแต่ละโรงเรียนเมื่อภายหลังกลับไปจากการประชุมอภิปรายระดมความคิดแล้ว ก็ได้สานต่องานโดยนำรายละเอียดโครงการมาสร้างเป็นแผนการดำเนินงาน หรือแผนปฏิบัติการ (action plan) ว่าโครงการจะดำเนินการอย่างไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีวิธีการอย่างไร เพื่อที่จะให้สำเร็จตามเป้าหมาย ประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดำเนินการตามแผน ตลอดจนติดตามและประเมินผลโครงการ ผลจากการดำเนินกิจกรรมเชิงการพัฒนาของเยาวชนดังกล่าวทำให้สามารถขยายเครือข่ายเด็กและเยาวชนผู้ให้ข้อมูลในโครงการฯ เพิ่มขึ้นอีก 240 คน จากจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จังหวัดละเท่า ๆ กัน นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมเชิงการพัฒนาของเยาวชนยังทำให้คณะวิจัยสามารถสังเกตเห็นแนวคิดสันติวิธีของเยาวชน ได้เห็นแนวทางที่เยาวชนนำแนวคิดสันติวิธีไปประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ให้กับเยาวชนอื่น ๆ ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันและเยาวชนต่างโรงเรียน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมท่ามกลางเยาวชนและโรงเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (รูปที่ 1)

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการวิจัยนี้ เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขจากแบบสอบถามในโครงการวิจัยเชิงสำรวจเรื่องการรับรู้แนวคิดสันติศึกษาของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ คันสนีย์ และคณะ (2548) โดยคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขและทำการทดสอบซ้ำก่อนนำไปใช้จริงกับเยาวชนผู้ให้ข้อมูลทั้ง 360 คน เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งเป็น 7 หมวดได้แก่ หมวดที่ 1 ภูมิหลังและลักษณะโดยทั่วไป เช่น อายุ เพศ ศาสนา ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ภูมิลำเนาเดิม ฯลฯ หมวดที่ 2 ทักษะคติของเยาวชนต่อความหมายสันติภาพ หมวดที่ 3 ทักษะคติของเยาวชนต่อความขัดแย้งและความรุนแรง

หมวดที่ 4 ทศนคติของเยาวชนต่อความรุนแรงทางตรง และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมวดที่ 5 ทศนคติของเยาวชนต่อสันติวิธีในการแก้ปัญหาและสันติวิธีในการดำเนินชีวิต หมวดที่ 6 ทศนคติของเยาวชนต่อมโนทัศน์สิทธิมนุษยชนและความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ หมวดที่ 7 ทศนคติของเยาวชนต่อบุคคลและพฤติกรรมที่มีความแตกต่าง

เมื่อคณะวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคต่าง ๆ แล้ว ทั้งการเข้าสนาม การสังเกตการณ์ การปฏิสังสรรค์กับประชากร การประชุมอภิปรายระดมความคิด การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม คณะวิจัยจึงได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลและวิเคราะห์ ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษา

ภูมิหลังและลักษณะโดยทั่วไปของเยาวชนผู้ให้ข้อมูล

ภูมิหลังและลักษณะโดยทั่วไปของเยาวชนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.9) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นปีที่ 4-6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.7) มีอายุระหว่าง 15-19 ปี เป็นเพศหญิงและเพศชายอย่างละกึ่งหนึ่ง นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามอย่างละกึ่งหนึ่ง และเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 89.9) เห็นว่าตนเองติดตามข่าวสารบ้านเมืองความเป็นไปในสังคมและท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอหรือติดตามอยู่บ่อยๆ เยาวชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.6) เห็นว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนาที่ตนศรัทธามากหรือมากที่สุด และร้อยละ 25.6 เห็นว่าตนเองและครอบครัวได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุด

ทศนคติของเยาวชนต่อความหมายสันติภาพเกี่ยวกับทศนคติต่อความหมายสันติภาพ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้

จากการประชุมอภิปรายระดมความคิดด้วยเทคนิค A-I-C ในขั้นตอน A (Appreciation) โดยเยาวชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความหมายสันติภาพที่ว่า “สันติภาพ คือ การไม่ใช้ความรุนแรงในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ รวมไปถึงระหว่างมนุษย์กับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ” อันเป็นความหมายของสันติภาพเชิงบวก กล่าวคือ เยาวชนไม่ได้มองสันติวิธีในฐานะเป็นเพียงวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของมนุษย์เท่านั้น หากแต่เห็นว่าเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิตทุกด้านเลยทีเดียว การไม่ใช้ความรุนแรงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น แต่รวมความรุนแรงที่มนุษย์อาจกระทำต่อสัตว์ พืช และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติด้วย อย่างไรก็ตามการกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่าวิถีชีวิตแบบใดแบบหนึ่งเป็นความรุนแรงหรือไม่นั้น เป็นเรื่องยากและอาจเป็นที่ถกเถียงกันได้ แม้ในหมู่ผู้ใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิตเอง พวกเขาอาจเห็นพ้องต้องกันว่าการดำเนินชีวิตที่เบียดเบียนตนเอง เพื่อนมนุษย์ สัตว์ พืช และสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นวิถีชีวิตที่รุนแรง แต่ก็อาจมีความเห็นต่างกันในการประเมินว่าการกระทำหรือนิสัยความเคยชินอย่างไรใดอย่างหนึ่งเป็นการกระทำที่รุนแรง เพราะผู้ใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิตเองก็มีความเข้มงวดต่างกันในการตีความเรื่องวิถีชีวิตที่รุนแรง

ที่สำคัญนอกจากนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า “สันติภาพควรปราศจากทั้งความรุนแรงและความขัดแย้งในสังคม” การที่เยาวชนมีทศนคติเป็นเช่นนี้ เป็นการตั้งความหวังเกี่ยวกับสันติภาพไว้สูงเกินจริง จนทำให้สันติภาพในแบบที่เยาวชนต้องการแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ทั้งนี้เนื่องจากการปราศจากความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการรับรู้ความหมายสันติภาพให้กับเยาวชนในลักษณะมองสันติภาพเป็นภาวะที่ไม่มีความรุนแรงแต่อาจมีความขัดแย้งได้ หากแต่ไม่ใช้ความรุนแรงเข้าแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น ความรุนแรงเป็นเพียงวิธีการอย่างหนึ่งที่คนเราใช้ในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งคนเราเลือกได้ว่าจะใช้ความรุนแรงหรือไม่รุนแรงในการแก้ไขปัญหา และในขณะที่ยังหาสันติวิธีแก้ไขความขัดแย้งไม่ได้ การใช้สันติธรรมหรือ

ความอดกลั้นต่อความขัดแย้งนั้นก็เรียกได้ว่ามีสันติภาพในระดับหนึ่งแล้ว ปัญหาของมนุษย์จึงมิใช่การขจัดความขัดแย้งให้สูญสิ้นไปเพราะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ หากแต่อยู่ที่ว่ามนุษย์จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่าง ๆ ให้ยุติลงด้วยสันติวิธีอย่างไรมากกว่า

สำหรับการให้ความหมายสังคมนิยมฉบับนี้ เยาวชนมีแนวโน้มให้ความหมายสังคมนิยมโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และเหตุการณ์การเรียกร้องให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เว้นวรรคทางการเมือง โดยเยาวชนเห็นว่า สังคมนิยมฉบับนี้ควรมีลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ เป็นสังคมที่ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อันได้แก่ รักใคร่ปรองดอง สามัคคี ช่วยเหลือกันและกัน กล้ายอมรับความผิด และรู้จักให้อภัยกัน ให้เกียรติกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ดูถูกใส่ร้าย ไม่ชิงดีชิงเด่นไม่อิจฉาริษยา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความรับผิดชอบและรู้หน้าที่ของตนเองเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพแผ่นดินเกิดและไม่คิดทำลายหรือแบ่งแยกดินแดน สังคมนิยมฉบับนี้เป็นสังคมที่คนมีงานทำ มีการศึกษา มีความรู้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง อยู่อย่างพอเพียง ไม่ใฝ่สูง ได้รับความรู้ที่ถูกต้องเป็นหลักในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้สังคมนิยมฉบับนี้ยังเป็นสังคมที่ทุกคนมีความเข้าใจในหลักศาสนาของทุกศาสนาที่มีอยู่ในสังคมอย่างต้องแก่ผู้นำทุกระดับรวมถึงผู้นำในชุมชนและผู้นำทางศาสนาเข้าใจความหลากหลายทางความคิดและวัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา รู้จักใช้เหตุผลและการประนีประนอมในการเจรจา หันหน้าเข้าหากันและร่วมกันแก้ไขปัญหา สังคมนิยมฉบับนี้เชื่อว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่กดขี่ทางสังคม ผู้คนมีวิจารณ์ญาณที่ดี แยกแยะข้อเท็จจริงได้ วิเคราะห์ได้

ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ สื่อเปิดเผยข่าวที่เป็นจริง สังคมนิยมฉบับนี้เป็นสังคมที่รู้จักวัฒนธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข ปลดยาเสพติดและอาชญากรรม ทั้งนี้ลักษณะของสังคมนิยมฉบับดังกล่าว เยาวชนยอมรับว่าบางประการค่อนข้างมีความเป็นอุดมคติ เช่น การทำให้ทุกคนเป็นคนดี การทำให้ทุกคนรักปรองดองกัน สภาวะปลอดอาชญากรรมและยาเสพติด เป็นต้น แต่บางประการเยาวชนเห็นว่าสามารถทำให้เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้ เช่น การต่อต้านการแบ่งแยกดินแดน การเคารพสิทธิมนุษยชน ประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการทำตามและเคารพกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น

ทัศนคติของเยาวชนต่อความขัดแย้งและความรุนแรง

เกี่ยวกับทัศนคติต่อความขัดแย้งและความรุนแรง เยาวชนส่วนใหญ่เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความต่อไปนี้

- สันติภาพอาจมีความขัดแย้งในสังคมได้แต่ไม่ใช่ความรุนแรงแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งนั้น
 - การปราศจากความขัดแย้งในสังคมเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้
 - คนเราเลือกได้ว่าจะใช้ความรุนแรงหรือไม่รุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
 - ความขัดแย้งไม่ได้นำไปสู่ความรุนแรงเสมอไป
 - เราไม่ควรยอมรับความรุนแรงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาไม่ว่ากรณีใด ๆ
 - ความรุนแรงไม่ได้เกิดจากพันธุกรรมหรือสัญชาตญาณ มนุษย์เรียนรู้ความรุนแรงจากความพยายามเอาตัวรอดในการดำรงชีวิต ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้แก้ไขหรือจัดการเรียนรู้ใหม่ได้
 - ความรุนแรงในชีวิตมนุษย์ดำรงและแพร่หลายอยู่ได้ก็ด้วยความสามารถของมนุษย์เองในการแยกตนเองและกลุ่มของตนออกจากผู้อื่นและกลุ่มอื่นแบ่งแยกเป็นพวกเขาพวกเรา
- โดยเยาวชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่ว่า

- ความพยายามที่จะไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคือเรื่องไร้ประโยชน์

แต่เมื่อสอบถามข้อความเชิงลบกับเยาวชนเยาวชนส่วนใหญ่กลับเห็นว่า

- การปราศจากความรุนแรงในสังคมเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

- ความรุนแรงกับความขัดแย้งเป็นสิ่งเดียวกันเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ

- เมื่อสังคมเกิดความไม่สงบ บางครั้งคนเราต้องยอมรับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

และที่สำคัญยังมีเยาวชนเกือบทั้งหมดที่เห็นว่า “มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรุนแรงอยู่ในพันธุกรรมตามปกติธรรมชาติ” ซึ่งหากเยาวชนเชื่อว่าความรุนแรงเป็นธรรมชาติของชีวิตมนุษย์แล้ว อาจจะทำให้ความพยายามที่จะใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาหรือในการดำเนินชีวิตลดลง เนื่องจากมายาคติข้อนี้จะมีผลทำให้เยาวชนไม่กล้าคิดถึงทางออกอื่น ๆ แต่หลงติดอยู่กับความเชื่อที่ว่ามนุษย์ไม่สามารถหลุดพ้นจากการครอบงำของความรุนแรงได้ เนื่องจากเยาวชนยังเปิดใจยอมรับการใช้ความรุนแรงในบางกรณี มายาคติข้อนี้จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับเยาวชนเป็นประการแรก

ทัศนคติของเยาวชนต่อเหตุผลข้ออ้างการใช้ความรุนแรง

จากการระดมความคิดด้วยเทคนิค A-I-C ในขั้นตอน I (Influence) เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุผลข้ออ้างที่คนเรามักจะนำมาใช้สนับสนุนการใช้ความรุนแรงของตน เช่น

- อารมณ์ชั่ววูบ เมา เกรี้ยว ออหึก ผิดหวัง ฤทธิยา ขาดสติ ตัดความรำคาญ ไม่ได้เจตนา

- แก้ไขปัญหาได้ผลเร็ว ทันท่วงที ปัญหาไม่ขยายตัว

- ชัดผลประโยชน์ สะใจ เอาชนะ ถูกดูหมิ่น รักษาศักดิ์ศรี รักษาหน้า เขาทำเราก่อน

- คิดว่าเป็นเรื่องถูกต้อง เหมาะสม สามารถกระทำได้ เป็นการทำตามหน้าที่หรือตามประเพณี

- ป้องกันตัว ปกป้องเพื่อนญาติพี่น้อง รักษาสิทธิและทรัพย์สินของตน ไม่ให้ใครมาละเมิด

- เรียกร้องความสนใจ สร้างสถานการณ์ หรือต้องการให้ได้มาซึ่งอะไรบางอย่าง

- เลียนแบบ คนอื่นใคร ๆ ก็ทำกัน สถานการณ์พาไป สภาพแวดล้อมบีบให้ทำ เพื่อนชักจูง

- ต้องการพิสูจน์ตัว สั่งสอนให้รู้ว่าใครเป็นใครให้หลบจำ ต้องการแสดงอำนาจ ขยายอำนาจ

- ไม่มีทางออกอื่นที่ดีกว่านี้ กับคนบางจำพวกพูดกันดี ๆ ไม่ได้

โดยเยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าเหตุผลข้ออ้างต่าง ๆ ข้างต้นเป็นอุปสรรคต่อการณรงค์การใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาและดำเนินชีวิต หากสังคมต้องการสันติวิธีก็จำเป็นต้องจัดการกับเหตุผลข้ออ้างเหล่านี้

ทัศนคติของเยาวชนต่อเงื่อนไขการยอมรับการใช้ความรุนแรง

จากการระดมความคิดด้วยเทคนิค A-I-C ในขั้นตอน I (Influence) ทำให้ทราบได้ว่าเยาวชนยังไม่ได้ปิดใจตายสำหรับการใช้ความรุนแรง แต่เยาวชนยังเปิดใจยอมรับการใช้ความรุนแรงในกรณีต่าง ๆ ต่อไปนี้

- การใช้ความรุนแรงของเจ้าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เยาวชนเห็นว่าความรุนแรงในบางกรณีอาจสามารถยุติความรุนแรงได้ การใช้ความรุนแรงประเภทหนึ่งก็เพื่อควบคุมความรุนแรงอีกประเภทหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การที่ตำรวจใช้กระบองและแก๊สน้ำตาเพื่อปราบปรามการจลาจลซึ่งมีการทำลายทรัพย์สินสาธารณะ กรณีทหารยิงผู้ก่อการร้าย เป็นต้น

- การใช้ความรุนแรงในการลงโทษหรือสั่งสอนผู้กระทำความผิดให้หลบจำเพื่อจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำ เยาวชนเชื่อว่าหากไม่ใช้ความรุนแรง ผู้กระทำผิดอาจไม่เกรงกลัวต่อบาป และคิดได้ใจ กระทำความผิดซ้ำซาก เยาวชนยอมรับภษิต “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” และยอมรับการลงโทษด้วยการประหารชีวิตนักโทษคดียาเสพติด คดีฆ่าข่มขืน คดีก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- เยาวชนยอมรับการทำแท้งในบางกรณี เช่น กรณีเมื่อถูกข่มขืน เป็นต้น และยอมรับการใช้ความรุนแรงเพื่อป้องกันตนเอง เช่น เมื่อถูกปล้นทรัพย์ ถูกข่มขืน หรือถูกทำร้ายร่างกายจนอาจถึงแก่ชีวิต เป็นต้น เยาวชน

เห็นว่ากรณีเหล่านี้เป็นการใช้ความรุนแรงในสถานการณ์ที่ไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากนี้เยาวชนยังยอมรับสงครามเพื่อรักษาเอกราช และยอมรับการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามการก่อการร้ายอีกด้วย

ทัศนคติของเยาวชนต่อความรุนแรงทางตรงกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

เกี่ยวกับทัศนคติต่อความรุนแรงทางตรงกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เยาวชนส่วนใหญ่จำแนกความรุนแรงทางตรงได้ดีกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าสงคราม การก่อการร้าย รอยแผล กระสุนปืน ความพิการจากกับระเบิด การถูกลอบยิง แม้จะยังหาตัวมือปืนไม่ได้ และการกักขังหน่วงเหนี่ยว เป็นความรุนแรง ในขณะที่เยาวชนส่วนใหญ่ลังเลไม่แน่ใจว่าปรากฏการณ์บางประการที่นักวิชาการเห็นว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้นเป็นความรุนแรงหรือไม่ เช่น การบังคับโน้มน้าวให้คนอื่นต้องดำเนินชีวิตผิดแผกไปจากวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของตน ความอดอยากยากจน การขาดการศึกษา และโรคภัยไข้เจ็บที่ไม่ควรเกิดขึ้น การเลือกปฏิบัติ ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้เยาวชนยังไม่แน่ใจว่า การชุมนุมประท้วงของประชาชน และการสลายการชุมนุมประท้วงของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นความรุนแรงหรือไม่

ส่วนความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นความรุนแรง ได้แก่ การใช้แรงงานเด็ก การค้าประเวณี สภาพเด็กทารกซึ่งตายไปเพราะไม่มีอาหารจะกิน ไม่มีน้ำสะอาดจะดื่ม การขาดบริการทางสาธารณสุข สภาพผู้คนที่ล้มตายเพราะโรคระบาดต่างๆ ที่ในโลกนี้มีวัคซีนอย่างเหลือเฟือ และปรากฏการณ์ที่เยาวชนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เป็นความรุนแรง ได้แก่ การถกเถียงในที่ประชุม การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง

การที่เยาวชนส่วนใหญ่จำแนกความรุนแรงทางตรงได้ดีกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้น ทั้งนี้เนื่องจากความรุนแรงทางตรงเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ง่ายกว่า ผลของความรุนแรงทางตรงทั้งในลักษณะการทำลายร่างกาย หรือการขัดขวางการทำงานของร่างกาย เป็นสิ่งที่มักจะเห็นได้ชัดเจน เช่น การใช้ก้อนทุบ การใช้ดาบฟัน

การใช้เชือกตึงหรือแขวนคอ การใช้มีด กระสุนปืน หรือ หอกแทง การวางเพลิงหรือการใช้ระเบิดเพลิง การใช้พิษที่แพร่ในน้ำ อาหาร หรือในอากาศ การรัดคอ หรือเอาหมอนกดปิดจมูกและปากให้หายใจไม่ออก การปล่อยให้ออดตาย ไม่ให้น้ำ ไม่ให้อาหาร การใช้โซ่ล่าม การกักขัง การล้างสมอง เป็นต้น แม้แต่ที่มาของความรุนแรงทางตรงก็เป็นสิ่งที่มักเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน เพราะมีตัวผู้กระทำชัดเจน ในขณะที่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างจะไม่มีตัวผู้ร้ายเป็นบุคคล ตัวการของความรุนแรงคือโครงสร้างซึ่งมองไม่เห็น จับต้องได้ยาก เช่น สภาพเด็กทารกซึ่งตายไปเพราะไม่มีอาหารจะกิน ไม่มีน้ำสะอาดจะดื่ม และขาดบริการทางสาธารณสุข สภาพผู้คนที่ล้มตายเพราะโรคระบาด ทั้งๆ ที่ในโลกนี้มีอาหาร น้ำ และวัคซีนอย่างเหลือเฟือ ความอดอยากยากจน การขาดการศึกษา และโรคภัยไข้เจ็บที่ไม่ควรเกิดขึ้น การเลือกปฏิบัติ ความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น ความรุนแรงเชิงโครงสร้างเหล่านี้มักเกิดขึ้นในลักษณะกระบวนการ ดำรงอยู่ในช่วงเวลาอันยาวนานอย่างต่อเนื่อง เยาวชนอาจเคยชินจนทำให้ขาดความตระหนักในการมีอยู่ของมัน การขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้างจึงมักถูกละเลย และการละเลยทั้งๆ ที่สามารถกระทำได้ ถือเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างได้เช่นกัน

การที่เยาวชนส่วนใหญ่สามารถจำแนกความรุนแรงทางตรงได้มากกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้น ทำให้การแสวงหาสันติภาพของเยาวชนอาจจะจำกัดความสนใจอยู่แค่เพียงการจัดการกับความรุนแรงทางตรงเท่านั้น ไม่ได้สนใจที่จะเปลี่ยนแปลงความไม่ เป็นธรรมที่มีอยู่ในระบบความสัมพันธ์ในสังคมด้วย

ทัศนคติของเยาวชนต่อสันติวิธี

เยาวชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับทั้งสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์กับสันติวิธีในการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยมีปรากฏการณ์บางประการเท่านั้นที่เยาวชนส่วนใหญ่ยังคงลังเลไม่แน่ใจว่าเป็นสันติวิธีหรือไม่ ได้แก่ การลงโทษอาชญากรด้วยการประหารชีวิต การบริโภคเนื้อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร และกีฬายิงนกตกปลา

ทัศนคติของเยาวชนต่อเหตุผลที่ควรใช้สันติวิธี จากการระดมความคิดด้วยเทคนิค A-I-C ในขั้นตอน I (Influence) เยาวชนแสดงทัศนคติเกี่ยวกับเหตุผลที่ควรใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาและดำเนินชีวิต ดังนี้

- คนเราอยู่ร่วมกันโดยไม่ใช้ความรุนแรงได้
 - สันติวิธีก่อให้เกิดความเสียหายน้อยกว่า
 - ความแตกต่างไม่จำเป็นนำไปสู่ความแตกแยก
 - ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สันติวิธีถูกต้องกับหลักทุกศาสนา
 - มนุษย์มีสติปัญญาเพียงพอที่จะหาทางออกได้โดยไม่ต้องใช้ความรุนแรง
 - การใช้สันติวิธีเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชนรุ่นหลัง เป็นการสร้างบรรทัดฐานที่ดีให้สังคม
 - การใช้ความรุนแรงอาจเอาชนะได้ด้วยกำลังแต่ไม่อาจชนะใจคน ไม่ได้ใจคน
 - ความรุนแรงมักก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทำให้คนไม่เกี่ยวข้องต้องได้รับผลกระทบไปด้วย เกิดการเคียดแค้น พยาบาท และไม่ได้ทำให้ปัญหายุติลงเสมอไป
 - มนุษย์มีความดีในตัว มีความเมตตา รู้จักใช้เหตุผลชี้แจงทำความเข้าใจ พูดคุย เจรจากันได้
- ทัศนคติของเยาวชนต่อมโนทัศน์สิทธิมนุษยชน และความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- เกี่ยวกับทัศนคติต่อมโนทัศน์สิทธิมนุษยชน และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เยาวชนส่วนใหญ่ เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความต่อไปนี้
- การยอมรับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในพิภพ
 - ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หลงลืม ไม่นำพาต่อสิทธิของมนุษย์ เป็นต้นเหตุของภัยพิบัติแก่ปวงชน
 - การยอมรับความแตกต่างหลากหลายและความเท่าเทียมกันทำให้สังคมเป็นระเบียบและมั่นคง
 - ความต่างต่างนั้นมีคุณค่าและเป็นต้นทุนทางสังคมอันจะเอื้อให้เกิดความแข็งแกร่งในการอยู่ร่วมกัน
 - คนเราไม่ควรวัดคุณค่าสังคมวัฒนธรรมอื่นโดยใช้ตัวเราเองหรือสังคมวัฒนธรรมของเราเองเป็นมาตรฐานในการตัดสิน

- ชนกลุ่มน้อย ชุมชนท้องถิ่นใด ๆ มีสิทธิที่จะใช้ภาษาของตนและดำเนินชีวิตตามความเชื่อ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของตน แม้สิ่งเหล่านั้นจะผิดแผกแตกต่างจากวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ก็ตาม

- การอดกลั้นต่อความแตกต่าง การเปิดเผยจุดยืนของตนเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจต่อกัน การเคารพกันและกัน เป็นวิธีการเหมาะสมที่จะนำมาใช้ลดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม

นอกจากนี้เยาวชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่ว่า

- ความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ฐานะ ศาสนา ทำให้มนุษย์เรามีคุณค่าต่างกัน
- การแยกพื้นที่ให้ต่างคนต่างอยู่ ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน เป็นวิธีเหมาะสมที่จะใช้ลดความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

แต่เยาวชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจผิดในบางประเด็น โดยเยาวชนส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่ว่า

- ในสังคมที่มีความแตกต่าง การทำให้คนในสังคมยึดถือวัฒนธรรมเพียงหนึ่งเดียว จะช่วยทำให้สังคมเป็นระเบียบและเกิดความสามัคคี
 - ความแตกต่างคือปัญหาความมั่นคงของชาติ รัฐจึงควรให้ทุกคนยึดถือในวัฒนธรรมมาตรฐานตามที่รัฐกำหนด โดยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทัศนคติของประชาชนในท้องถิ่นและจัดสิ่งต่างที่แตกต่างเหล่านั้นให้พ้นออกไป
 - ทุกอย่างต้องเป็นไปตามเสียงส่วนใหญ่ตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งเรื่องวัฒนธรรมและการเลือกวิถีในการดำเนินชีวิตด้วยที่ต้องเป็นไปตามเสียงส่วนใหญ่
- ความเข้าใจดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิดเพราะการยึดถือวัฒนธรรมหนึ่งเดียวในขณะที่สังคมมีความแตกต่างหลากหลายนั้น มีแนวโน้มทำให้เกิดความตึงเครียดและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากกว่า ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นความร่ำรวยทางสังคม สังคมสามารถใช้ประโยชน์จากเอกลักษณ์ ศักยภาพ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีความถนัดไม่เหมือนกัน โดยความแตกต่างไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของชาติเสมอไป ในสังคมประกอบด้วยวัฒนธรรมหลัก

และวัฒนธรรมย่อย วัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องสะท้อนคนส่วนใหญ่เสมอไป คนส่วนน้อยย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่สามารถธำรงแบบแผนการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของตนเองได้เสมอกับคนส่วนใหญ่

ทัศนคติของเยาวชนต่อบุคคลหรือพฤติกรรมที่มีความแตกต่าง

ด้านทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อบุคคลหรือพฤติกรรมที่มีความแตกต่าง ผู้วิจัยสอบถามทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อบุคคลหรือพฤติกรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายไปตามลักษณะรสนิยมทางเพศ วัย ภาษา เชื้อชาติ และการนับถือศาสนา เป็นต้น โดยเยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติยอมรับได้กับคนไทยที่พูดภาษาไทยไม่ชัด คนไทยที่พูดภาษาไทยไม่ได้ ทัศนคติของชาวพุทธ วิถีชีวิตของชาวมุสลิม ประเพณีของคนเชื้อสายจีน ความเชื่อของชาวคริสต์ การเป็นตุ๊ด เกย์ กระเทย ทอม ดี พฤติกรรมของเพศตรงข้าม อารมณ์ของพวกผู้ใหญ่ การบนการเชื่อถือโซคลาง การขอหวยไปหวย คนถือสองสัญชาติ และการเปลี่ยนศาสนา ตามลำดับ แม้ว่าในบรรดาเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งยอมรับได้แต่ไม่ค่อยเข้าใจก็ตาม โดยเฉพาะในเรื่องอารมณ์ของพวกผู้ใหญ่ การบนการเชื่อถือโซคลาง การขอหวยไปหวย และคนถือสองสัญชาติ เหล่านี้มีสัดส่วนเยาวชนยอมรับได้แม้จะไม่ค่อยเข้าใจมากกว่าเยาวชนที่เข้าใจและยอมรับได้เสียอีก ในขณะที่เยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่ยอมรับหรือยอมรับได้ยากกับการทำแท้ง การท้องก่อนแต่ง การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การหย่าร้าง การอยู่ก่อนแต่ง และการแปลงเพศ ตามลำดับ โดยในบรรดาเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้าใจแต่ยอมรับบุคคลหรือพฤติกรรมเหล่านี้ได้ยาก ยกเว้นในเรื่องท้องก่อนแต่ง และการทำแท้ง ที่มีสัดส่วนเยาวชนไม่เข้าใจและไม่ยอมรับมากกว่าเยาวชนที่เข้าใจแต่ยอมรับได้ยาก (ตารางที่ 2)

ในการส่งเสริมเยาวชนให้ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ (Cultural diversity) นั้น หัวใจสำคัญคือการพยายามศึกษาทำความเข้าใจวัฒนธรรมแห่งใดแห่งหนึ่งภายในบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่นำเอามาตรฐานวัฒนธรรมของตนเองหรือของวัฒนธรรม

แห่งหนึ่งไปใช้วัดหรือตัดสินวัฒนธรรมอีกแห่งหนึ่ง หลีกเลี่ยงการประเมินคุณค่าในแง่ของการดีกว่าหรือเหนือกว่า หากแต่มองมนุษย์ในทุกสังคมวัฒนธรรมว่ามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน เคารพให้เกียรติกัน และไม่ใช้ความรุนแรงในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ อาจารย์จ่านงค์ แรกพิณิจ นักวิจัยชำนาญการ ซึ่งกรุณาสละเวลาเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้วิจัยและช่วยประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่เพื่อขอคำแนะนำในการคัดเลือกโรงเรียนและติดต่อบุคลากรในโรงเรียน ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และคณาจารย์ของโรงเรียนทุกโรงเรียนที่กรุณาให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยนี้อย่างดียิ่ง ขอคุณนิสิตสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มกำลังตลอดช่วงเวลาของการทำงาน ขอขอบคุณเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กรุณาให้ความร่วมมือ สุดท้ายผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยทักษิณที่กรุณาให้ความสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2549 อย่างเพียงพอเพื่อใช้เป็นทุนอุดหนุนโครงการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542. สังคมพหุเอกานิยม: เอกภาพในความหลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2528. อีสรภาพกับพาราไดม์แห่งความรุนแรง. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการการจัดการศึกษาสันติภาพเนื่องในโอกาสวันสถาปนาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 16. ระหว่างวันที่ 26-27 พฤศจิกายน 2528 หน้า 24-29. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2539. สันติทฤษฎี-วิถีวัฒนธรรม (Peace theory and cultural elements). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลซีมทอง.

จิรวุฒิ เสนาคำ. 2548. โลกาวัดณ์กับตรรกะใหม่ของ ความรุนแรง. เอกสารประกอบการประชุม ประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 4 เรื่อง วัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง. ระหว่าง วันที่ 23-25 มีนาคม 2548 จัดโดยศูนย์มานุษย วิทยาสรีนธร (องค์การมหาชน) สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธีรยุทธ บุญมี. 2543. พหุนิยม. เอกสารการประชุมทาง วิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยาครั้งที่ 1 : สถานภาพผลงานวิจัยเกี่ยวกับพลวัตการปรับตัว ของสังคมไทย. ระหว่างวันที่ 15-16 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร เล่ม 1. หน้า 5-69.

นันทวัฒน์ ฉัตรอุทัย. 2548. สงครามและสันติภาพ. จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยาสรีนธร (องค์การมหาชน) 6(36): 2.

พจนา คงมา อุมพร กาญจลลิต ทองสวรรค์ ปัญญา วิจิตร และปานแผ่ดีจนวนหนู. 2548. เหตุการณ์ สำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้: สถานการณ์ มาตรการ นโยบาย. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. หน้า 1-7.

รัตติยา સાและ. 2544. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก ที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.

รูปที่ 1 กิจกรรมส่งเสริมการสร้างใจอันดีระหว่างกันและแรงจูงใจค่านิยมการใช้สันติวิธีในการดำเนินชีวิต จัดโดยเยาวชนโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา วันที่ 21 มกราคม 2549

ตารางที่ 1 ความคิดรวบยอดของ A-I-C

A-I-C	Appreciation-Influence-Control
	<ul style="list-style-type: none"> - การประชุมแบบมีส่วนร่วม - กระบวนการที่คนใหม่ในการพัฒนา - ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคน - การเรียนรู้ระหว่างการประชุม - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับคุณค่าของคนอื่น - รู้จัดอดกลั้น รับฟังเหตุผล - การตัดสินใจร่วมกัน
A	<p>Appreciation การเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น รับฟัง ยอมรับ และ สรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์</p> <p>A1 : สภาพปัจจุบันที่รับรู้ สภาวะจริงและสภาพอนาคตที่อยากเห็นหรือมุ่งหวัง A2 : สภาพที่ปรารถนาในอนาคต</p>
I	<p>Influence การกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ ทาวิถีการและเสนอทางเลือกเพื่อให้บรรลุความมุ่งหวัง บรรลุภาพที่พึงประสงค์</p> <p>I1 : การคิดกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุความมุ่งหวัง บรรลุภาพที่พึงประสงค์ I2 : จัดลำดับความสำคัญ</p>
C	<p>Control การทำงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการและกิจกรรมมาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มดำเนินการ ที่แต่ละกลุ่มถนัดและแสวงหาทรัพยากร</p> <p>C1 : แบ่งความรับผิดชอบ C2 : จัดทำแผนปฏิบัติการ</p>

ที่มา : ขอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม ใน การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์ 2547, หน้า 59

ตารางที่ 2 อันดับบุคคลหรือพฤติกรรมที่มีจำนวนเยาวชนไม่ยอมรับหรือยอมรับได้ยาก (เรียงจากมากไปหาน้อย)

อันดับ	ข้อความ	จำนวนร้อยละเยาวชน ที่ยอมรับไม่ได้หรือยอมรับได้ยาก
1	การทำแท้ง	ร้อยละ 86.6
2	พฤติกรรมท้องก่อนแต่ง	ร้อยละ 77.3
3	พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน	ร้อยละ 70.6
4	การหย่าร้าง	ร้อยละ 61.3
5	พฤติกรรมอยู่ก่อนแต่ง	ร้อยละ 60.5
6	การแปลงเพศ	ร้อยละ 46.7